

in Februari van dat jaar vraagt P. van Stockum bij Plaatselijke werken aan „om in het genot te mogen blijven van een wielput en slijpsteen voor zijn huis op de Gaanderij”. Dit verzoek wordt toegestaan onder conditie, dat de put behoorlijk gesloten moet worden en dat de slijpsteen zoo dicht mogelijk bij de leuning zal staan. 6 Sept. 1826 wordt dit consent aan Henricus Smits overgedragen, terwijl dezen 6 Mei 1842 opnieuw wordt vergund „om het steenen raam voor zijn huis liggende en tot wielenput dienende, gelijk met de straat liggende, te behouden onder voorwaarde, dat gedurende den tijd, dat dezelve buiten gebruik is, hetzelfde met een sluitbaar luik moet zijn gedigt¹⁾. Die wielput is ook thans nog ter plaatse aanwezig. Hij bestaat uit een zoogenaamden molensteen, een grooten ronden blauwen hardsteen met een gat in het midden. De verticale wand van dit gat is op vier plaatsen door uit het middelpunt schuin oplopende gleuven (voor de wielen) onderbroken. Een dergelijke steen lag voor elke wagensmederij „als zijnde een der onmisbaarste gereedschappen” daarvan. Het beslaan van wielen toch, waarvoor hij diende, was binnenshuis bijna onmogelijk, eensdeels om den rook, die daarbij ontstond, anderdeels om de groote hoeveelheid water, die voor het afkoelen der banden noodig was.

De hier afgebeelde travalje dateert van 1833. Wij weten dat precies, omdat in April van dat jaar de eigenaar van het pand aan het stadsbestuur vergunning vraagt voor het afbreken en weer opbouwen van zijn huis en smederij, noodig geworden door het ophoogen van de straat. Hij legt een ontwerp-teekening over en verzoekt den hoefstal 31 Nederl. duim buiten den gevel te mogen doen uitspringen en zoolang deze niet gebruikt kan worden, een noodtravalje op het plein bij de Hofpoort te mogen zetten, al hetwelk hem op voorwaarde van eerbiediging der stadskeuren in Mei d.a.v. goedgunstig wordt toegestaan²⁾.

Van de vele hoefsmederijen met haar noodstal of travalje, die vroeger in menigte in onze stad voorkwamen, is de hier

1) Rekestboek fabricage E fol. 34 vo., Notulen Plaatselijke Werken 25 Febr. 1820 fol. 19. Consentboek A fol 25 vo. Rekestboek L L blz. 319—343 en 349—351 en Resolutie van B. en W. 6 Mei 1842 blz. 170.

2) Rekestboek fabricage V fol. 96, 97 en 101 vo.